

L I T E R A T U U R

POËTISCH REALISME

Gegevens over de herdenking in St. Goarshausen ontleende ik aan een knipsel uit een onbekende Belgische krant van 23 januari 1937; ik trof het aan in de uitgave van Ernest Staas, bezorgd door Const. Peeters (zie hieronder);

Tony Bergmann, Twee Rijnlandsche Novellen (herdruk) – Brugge 1906;

Tony, Ernest Staas – advocaat (derde druk) – Gent 1879;

Tony (A. Bergmann), Ernest Staas – advocaat (met ‘aanteekeningen’ van Const. H. Peeters) – Tongeren 1936;

Johan De Maegt, Ontmoetingen – Gent 1943;

K. Wauters, Het negentiende-eeuwse realisme in Vlaanderen en Nederland. Pleidooi voor het gemeenschappelijk gebruik van een periodebegrip (in: Vlaamse literatuur van de negentiende eeuw – Utrecht 1990);

Hildebrand (N. Beets), Camera Obscura (twaalfde herziene druk) – Haarlem 1880.

EEN ‘VRIJDENKSTER’ UIT NEVELE

C. Busken Huet, Het Land van Rubens (vierde druk, met voorwoord van Max Rooses uit 1904) – Haarlem 1912;

R. en V. Loveling, Niets is onbeduidend (gedichten, uitgegeven en ingeleid door Ant. van Elslander – Hasselt 1978);

R. en V. Loveling, Nieuwe Novellen (tweede druk) – Gent 1887;

V. Loveling, De waarheid in de kunst, Een letterkundig onderhoud en Iets over Andersens vertellingen (in: Het hoofd van ’t huis – Gent 1883);

V. Loveling, ‘Een soirée bij Busken Huet en een receptie bij Victor Hugo’ en ‘Biografie’ (in: Herinneringen – bijeengebracht en ingeleid door Ant. van Elslander – Hasselt 1967);

M.P. Lindo, Zoo’n Prul van een dansmeester (in: deel 4 van de Volledige werken van den Ouden Heer Smits, uitgegeven door ‘zijn vriend Mulder’ – Schiedam 1882/1883);

Voor artikel ‘De Kalverstraat’: L. Mulder, Levensschets Mark Prager Lindo (in: Volledige werken, deel 1);

C. Busken Huet, Dr. M.P. Lindo (in: *Litterarische Fantasien*, nieuwe reeks deel 3 – Amsterdam 1878);
 V. Loveling, *Het land der verbeelding* – Antwerpen 1934 (oorspronkelijke uitgave 1896);
 Alphonse de Lamartine, *Graziella* – Paris z.j.
 L. Baekelmans, *Drie Vlaamsche realisten* – Antwerpen 1918;
 V. Loveling, *Sophie* (derde druk) – Gent 1889;

POLITIEKE ROMANS I – EEN SOCIAAL PLAN

Over de moeilijkheden die Courtmans-Berchmans ondervond door haar stellingname voor het openbaar onderwijs en tegen de kantscholen: K.ter Laan, *Letterkundig woordenboek voor Noord en Zuid* (tweede druk) – Den Haag 1952;
 Haar leven en haar strijd tegen de kantscholen worden ook behandeld in:
 Julius Péé, *Mevrouw Courtmans* – Antwerpen 1933;
 Eug. de Bock, *VERKENNINGEN in de eerste helft van de negentiende eeuw* – Antwerpen 1965;
 De Bock verstrekt bovendien gegevens over pastoor Duvillers, die met de kantscholen zo zeer ingenomen was;
 Werken van J.D. Courtmans-Berchmans die ik las: *Het Geschenk van den jager* – Gent 1883, een uitgave van het Willems-Fonds bij J.Vuylsteke/Willem Rogghé; *Het Plan van Heintje Barbier*, Roeselare (1866?);
 H. Conscience, *Wat eene moeder lijden kan* (herdruk) – Antwerpen 1880;
 Eug. Zetternam, *Luchtervelde* – Antwerpen 1923 en *Mijnheer Luchtervelde* – Gent 1943 (oorspronkelijke uitgave 1848);
 P.F. van Kerckhoven, *Ziel en Lichaem* – Antwerpen 1848;
 Van Eugène Sue: *Les Mystères de Paris* (herdruk) – Paris 1965; *Les Mystères du Peuple* – Paris z.j. (18..?) en *Le Juif Errant* – Bruxelles 1845;
 R.F. Lissens, *De Vlaamse letterkunde van 1780 tot heden* – Amsterdam/Brussel 1953.

POLITIEKE ROMANS II – DE SCHOOLSTRIJD IN BELGIË

Algemene gegevens: *STANDAARD Encyclopedie*, trefwoord ONDERWIJS;
 Em. de Bom, *Het land van Hambeloke* – Antwerpen 1946;
 Virginie Loveling, *Sophie* (derde druk) – Gent 1889;
 Lode Baekelmans, *Drie Vlaamsche realisten* – Antwerpen 1918;
 G.W. Huygens, *De Nederlandse auteur en zijn publiek* – 1946;
 over de vrees voor revoluties bij Van Meurs: *Ed Schilders in de Volkskrant* van 8 april 1995 (Rubriek Circonflex);

HET RECHT VAN DE WAARHEID

Charles A. Sainte-Beuve, *George Sand* (woonplaats en leefwijze van de schrijfster genoemd en getypeerd in 'Appendice' bij dit artikel) in: *Études de lundi* (heruitgave) – Paris 1927;
 Maurice Toesca, *Une autre George Sand*, Paris 1945;

- George Sand, *La Mare au Diable* (met préface van Pierre de Boisdeffre) – Livre de poche 1973;
belangrijke gegevens in: hoofdstuk I ‘L’auteur au lecteur’;
- George Sand, *La petite Fadette* (met introduction van Pierre de Boisdeffre) – Livre de poche 1973;
belangrijk zijn de ‘Préfaces’ de George Sand: 1e. 1848, 2e. 1851;
- George Sand, *De geschiedenis van mijn leven* (vertaling van L’histoire de ma vie) – Amsterdam 1985;
- Toos Streng, ‘Realisme’ in de kunst- en literatuurbeschouwing in Nederland tot 1875 –
Amsterdam 1995;
- Domien Sleenckx, *Over realisme in de letterkunde* (‘redevoering, in de eerste zitting van het Taal- en
Letterkundig Congres te Brugge, op 8 september 1862, voorgedragen’) – dit stuk is opgenomen in
Sleenckx’ *Verzameld Werk*, deel X *Literatuur en Kunst* (1) Gent 1880;
- Hendrik Conscience, *Het Goudland* (herdruk) – Antwerpen 1879.

HARD LABEUR

- Reimond Stijns, *Hard Labeur* (herdruk) – Antwerpen 1921.

HARD REALISME

- Lode Baekelmans, *Drie Vlaamsche realisten* (o.a. over Reimond Stijns) – Antwerpen 1918;
- Leo Geubels, *Reimond Stijns, onze Vlaamse Multatuli* – in: *Lettergreep* (jaargang?) – Redu;
- Reimond Stijns (+Isidoor Teirlinck), *Gedichten en Novellen* Gent 1879;
- Reimond Stijns (+Isidoor Teirlinck), *Bloemenleven* – Roeselare z.j. (1882?).

NATURALISME

- Ant. van Elslander, *Cyriel Buysse – Uit zijn Leven en zijn Werk I en II* – Antwerpen 1961;
- Richard Minne, *Cyriel Buysse* – Brussel 1959;
- Cyriel Buysse, *Het recht van den sterkste* (tweede herziene druk) – Amsterdam z.j.;
- Cyriel Buysse, *De biezenstekker + Driekoningenvond* (met inleiding van Ant. van Elslander en A.M.
Musschoot – Culemborg 1977);
- Cyriel Buysse, *De roman van den schaatsenrijder* – Amsterdam 1918;
- Alphonse Daudet, *Fromont jeune et Risler aîné* – (uitgave Parijs 1883);
- F. Lodewick, *Literaire kunst* – ‘s-Hertogenbosch 1955;
- Emile Zola, *L’Oeuvre* (uitgave Paris 1886);
- Marcellus Emants, *Een nagelaten bekentenis* – 1894;
- Cyriel Buysse, *Het leven van Rozeke van Dalen* (twee delen) Bussum z.j. (1906);
- Cyriel Buysse, *Het Ezelken* – Bussum z.j. (oorspronkelijke uitgave 1910).

SOCIAAL-REALISME

- August Vermeylen, ‘*Critiek der Vlaamsche Beweging*’ (herdrukt in August Vermeylen *PROZA*,
verschenen in *Bibliotheek der Nederlandse letteren* – Amsterdam/Brussel 1949);
- E. d’Oliveira jr., *De mannen van ‘80 aan het woord* – Amsterdam z.j. (1907);

- Cyriel Buysse, 'n Leeuw van Vlaanderen – Brussel z.j. (1900);
 E.H. Kossmann, De Lage Landen 1780-1940, anderhalve eeuw Nederland en België (vierde bijgewerkte editie) – Amsterdam/Brussel 1984;
 Gaston Durnez, Tranen om het gezin Van Paemel (in: Vlaamse schrijvers – vijftientig portretten – Antwerpen 1982);
 Cyriel Buysse, Het Gezin Van Paemel (+ o.a. Driekoningenavond en Sususususut) – Bussum 1930.

DE SOMBERSTE NATURALIST

- Louis Paul Boon, Gustaaf Vermeersch – Brussel 1960;
 Lode Baekelmans, Gustaaf Vermeersch – herdenkingsartikel uit 1925 – te vinden in: Aanteekeningen van een boekenwurm door Lode Baekelmans – Antwerpen 1931;
 Gustaaf Vermeersch, Klosjes, klosjes en andere verhalen (met inleiding van Frans Leclair) – Hasselt 1964;
 Gustaaf Vermeersch, De Last, deel II – Bussum 1904;
 August Vermeylen, Van Gezelle tot heden (vierde uitgave) – Amsterdam/Brussel 1949;
 Emmanuel de Bom, Dolende Zielen (over Gustaaf Vermeersch – in: Dagwerk voor Vlaanderen – Brussel 1928);
 Gustaaf Vermeersch, 'Iets over mijn leven' (opgenomen in het boekje van Louis Paul Boon; zie boven);
 Lijst van Duimpjesuitgaven van 1897 tot 1913 gevonden in het boekje De Klok van Jef Mennekens (Duimpjesuitgave 103) – Maldeghem 1913.